

Færøernes rolle i verden set udefra og indefra

Færøernes rolle i verden

Færøernes rolle i verden er under forandring. Selvom Færøerne som en del af Kongeriget Danmark ikke har status som suveræn stat, har landet i stigende grad formået at udnytte og udvide sit internationale handlerum. Denne udvikling kan dels forklares af en række interne forhold – såsom politisk vilje og institutionel kapacitet – og af eksterne dynamikker, herunder strukturelle ændringer i det internationale system og stigende geopolitiske spændinger (Poulsen o.a., 2025; Bertelsen og Justinussen, 2020; West, 2021).

Færøernes beliggenhed midt i Nordatlanten mellem Island og Storbritannien tillægges forskellig geostrategisk betydning, men faktum er, at regionen igen er blevet genstand for storpolitisk opmærksomhed. Skiftende stormagtsforhold betyder, at lande – uanset deres konstitutionelle status – i langt højere grad end tidligere må forholde sig til sikkerhed i politiske beslutninger. Begrebet *sikkerhedsliggørelse* er blevet en del af det politiske hverdagsvokabularium, særligt efter Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022. Spørgsmål om fødevarer, fiskeri, handel og telekommunikation er ikke længere ”blot” økonomiske eller tekniske anliggender, de har også en sikkerhedspolitisk dimension (Jacobsen o.a., 2024; Olesen o.a., 2020; Larsen, 2020).

Der er samtidig sket ændringer på den internationale scene, som de seneste årtier har åbnet sig for substatslige aktører, der via samarbejdsaftaler med andre lande og medlemskaber i internationale organisationer kan varetage egne interesser parallelt med – eller i visse tilfælde uafhængigt af – de centrale statslige aktører. Dermed er der opstået et strukturelt handlerum, hvor aktører som Færøerne kan sætte en mere selvstændig kurs i internationale spørgsmål med et aktivt *paradiplomati*, der udøves på forskellige niveauer og institutionelle platforme (se f.eks. Ackrén, 2019; Østergaard o.a., 2021; Jákupsstovu og Justinussen, 2021; Ólavsdóttir o.a., 2011; West, 2025). Færøernes internationale relationer udvikler sig således ikke kun gennem Kongeriget Danmark, men også via direkte forbindelser til andre lande og internationale fora.

Denne udvikling har haft to overordnede konsekvenser for Færøerne. For det første har den styrket argumentet for færøsk tilstedeværelse og stemme i internationale fora – både for at varetage egne interesser og for at tage ansvar i en mere usikker verden. Hvor der tidligere har været uenighed om, hvorvidt Færøerne overhovedet burde have en udenrigspolitisk rolle, er der i dag bred konsensus blandt de færøske partier om, at Færøerne skal have en stemme i verden – også i spørgsmål med sikkerhedspolitisk betydning.

HALLBERA WEST

Ph.d., postdoc ved
Universitetet i Agder og
tilknyttet Institut for
Statskundskab,
Aarhus Universitet,
hallbera.f.west@uia.no

PETRA MATHILDE JØRS

Ph.d.-stipendiat, Dansk Institut
for Internationale Studier og
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet,
pmjo@diis.dk

For det andet har dette udfordret de etablerede forvaltningsmæssige skel i Rigsfællesskabet mellem hjemtagne og danske ansvarsområder. Når spørgsmål om fiskeri eller teleinfrastruktur pludselig tillægges sikkerhedspolitisk betydning, bliver grænsedragningen mellem indre og ydre anliggender mere kompleks. For hvornår er noget udenrigs- og sikkerhedspolitik, altså formelt et dansk anliggende, og hvornår er det et hjemtaget færøsk anliggende?

Dette temanummer af *Økonomi & Politik* undersøger Færøernes rolle i verden og de forskellige udviklingstræk, herunder hvordan Færøerne har udviklet sig fra geostrategisk brik til geopolitisk aktør med en selvstændig stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, der samtidig har medført en større interesse og indblanding fra omverdenen i forhold til færøske beslutninger og politik. Færøerne må forholde sig til krav fra det internationale samfund om alt fra bæredygtighed og retten til abort til samarbejdspartnere på det handels- og fiskeripolitiske område. Færøernes rolle kan dels forklares ud fra eksterne faktorer, som skitseret ovenfor, men også ud fra interne faktorer såsom betydningen af religion og økonomiske interesser. Temanummeret forsøger hermed at indfange forskellige faktorer og dimensioner, interne såvel som eksterne. Ud fra en mangfoldighed af tilgange søger temanummeret at forstå Færøernes rolle i verden – ikke kun udefra, men også indefra.

Dette temanummer af *Økonomi & Politik* undersøger Færøernes rolle i verden og de forskellige udviklingstræk, herunder hvordan Færøerne har udviklet sig fra geostrategisk brik til geopolitisk aktør med en selvstændig stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitikken

Den første del af temanummeret rammesætter Færøerne som en udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktør.

Petra Mathilde Jørs, ph.d.-stipendiat, anvender en ny idealtipe kaldet *Tjaldurs-diplomati* på fem empiriske cases i sin analyse af Færøernes optræden og manøvrer i international politik. Set udefra fremstår Færøerne ofte som en aktør, der bryder med gængse forventninger til en substat i international politik. Artiklen illustrerer karakteristika for Færøernes selvstændige ageren på den internationale scene, hvor landet som en ressourcestærk og aktiv aktør kan ses som en frontløber blandt substater i international politik.

Tór Marni Weihe, ph.d.-stipendiat, og *Heini í Skorini*, ph.d. og lektor i international politik, analyserer Færøernes udenrigspolitiske adfærd i perioden 2014-2025 med udgangspunkt i allianceteori og *hedging*-begrebet. Færøerne kan ses som en aktør, der gennem skiftende partnerskaber søger at udvide sit internationale manøvrerum. Stormagtsrivalisering skærper dog alliance-dilemmaerne, hvor Færøerne navigerer mellem bilaterale samarbejdsaftaler med USA, Rusland, Kina og EU parallelt med, at landets beliggenhed tiltrækker voksende geostrategisk opmærksomhed. Dette illustrerer både udfordrin-

gerne og mulighederne ved et udvidet udenrigs- og sikkerhedspolitisk handlerum.

Hogni Hoydal, tidligere formand for Tjóðveldi, tidligere landsstyremand for udenrigsanliggender og nu medlem af Lagtingets udenrigsudvalget, beskriver, hvordan Færøerne historisk har ført “udenrigspolitik uden rige” med fiskeri og handel som drivkraft, hvilket har skabt et selvstændigt handlerum uafhængigt af Danmark. I dag står Færøerne ved et nyt historisk knudepunkt, hvor Ruslands invasion af Ukraine og stormagtsrivalisering i Nordatlanten genaktualiserer sikkerhedspolitikken. Visionen er, at Færøerne navigerer i verden med demokrati og folkeret som kompas, og at folkeretten må anerkende øernes selvbestemmelsesret.

Anna Falkenberg, medlem af Folketinget, og *Barður á Steig Nielsen*, tidligere lagmand, nu medlem af udenrigsudvalget og formand for Sambandspartiet, formulerer deres politiske visioner for Færøerne i en ny fællesskabsordning med Danmark, hvor Færøerne skal have klarere stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitik. Færøernes fremtid ligger i et moderniseret Rigsfællesskab. I visionen *Nýtt Samband* foreslås en ny selvstyrelov, afskaffelse af fuldmagtsloven og en todeling af udenrigspolitikken, så Færøerne får større råderum, men fortsat er forankret i Danmark, Vesten og NATO.

Den anden del af temanummeret retter fokus på interne faktorer i Færøerne, der kan være med til at forklare, hvorfor Færøerne agerer og handler, som de gør. Denne del har et bredt fokus og inkluderer forskellige typer af emner og problemstillinger. I forlængelse af den første del indledes anden del med et fokus på de fordelingspolitiske prioriteringer i udenrigspolitikken, som internationalt opfattes som kontroversielle (se f.eks. Adler-Nissen, Carvalho og Leira, 2022). I temanummeret inddrages indenrigspolitiske forhold i forsøget på bedre at forstå den førte udenrigspolitik.

Færøsk udenrigspolitik er andet end handel og fiskeri. Færøernes afhængighed af den miljø- og klimamæssige udvikling i Nordatlanten betyder, at det også er oplagt at stille spørgsmål til, hvordan Færøerne har forholdt sig til krav fra det internationale samfund om bæredygtighed generelt. Herudover er der også andre emner af betydning for en færøsk udenrigspolitik. Det skabte for eksempel en del undren, at Færøerne valgte at prioritere en ambassade i Israel over andre mere oplagte lokationer. Der er også blevet rejst en del kritikpunkter i international sammenhæng af Færøerne i forhold til manglende overholdelse af konventioner for kvinderettigheder og ligestilling, som Færøerne har tilsluttet sig, især den manglende rettighed til abort. Tidligere forskning har for eksempel påvist, at religion spiller en betydelig rolle i færøsk politik og samfundet generelt (se f.eks. van Kersbergen og Lindberg, 2015; Gaini, 2019; Skorini o.a., 2022), og at abort er et meget omstridt spørgsmål i det færøske samfund (Hermansdóttir og Nolsøe, 2024). I temanummeret betragtes disse spørgsmål som af betydning for en bredere forståelse af færøsk udenrigspolitik.

Den anden del af temanummeret fokuserer på, hvordan interne faktorer forklarer færøsk udenrigspolitik og adresseres af følgende bidragsydere:

Hallbera West, ph.d. i statskundskab og postdoc, forklarer, at færøske beslutningstagere i den fordelingspolitiske del af udenrigspolitikken (handel og fiskeri) ikke kun står over for eksterne alliancedilemmaer, men også må forholde sig til interne interessekonflikter og geografiske skillelinjer på vælger-niveau. Det politiske system påvirkes i høj grad af bestemte ressourcestærke aktører, og institutionelle mangler betyder, at de politiske beslutningstagere ikke i tilstrækkelig grad formår at afveje forskellige interesser og hensyn, når den udenrigspolitiske linje fastlægges.

Ragnheiður Bogadóttir, ph.d. og lektor i samfundsvidenskab, undersøger Færøernes miljø-, klima- og bæredygtighedspolitik i en verden med stigende miljømæssig og geopolitisk usikkerhed. Artiklen påpeger blandt andet et selektivt fokus på og manglende stillingtagen til landets energiahængighed. Herudover argumenteres der for, at det er nødvendigt med analytiske værktøjer, der muliggør analytisk sontring mellem de politisk/ideologiske og de miljømæssige/materielle dimensioner af Færøernes miljøpolitiske situation.

Firouz Gaini, ph.d. og professor i antropologi, undersøger religionens rolle i færøsk udenrigspolitik med etableringen af en færøsk ambassade i Israel som case. Den viser, hvordan konservative kristne bevægelser påvirker den offentlige debat og diplomatiske beslutninger, og diskuterer, om Færøerne udgør en nordisk "undtagelse" med hensyn til religionens indflydelse på politik og udenrigsrelationer. Artiklen argumenterer for, at religionens rolle afspejler øernes dobbelte position som både afgrænset og globalt forbundet.

Turið Nolsøe, ph.d. i retorik og postdoc, fokuserer i sin artikel på abortens særlige rolle i Færøerne, men også Færøernes særlige rolle i internationale menneskerettighedsfora. Artiklen viser, hvordan diskurser om landets særlige position bruges til at retfærdiggøre brud med internationale konventioner og nordiske normer, forklaret som et suverænitetsspil og argumentet om *ikke-indblanding*. Et argument som artiklen kritiserer med henvisning til de forpligtelser, som Færøerne har påtaget sig gennem tilslutning af konventioner, men som landet ikke overholder.

Dette temanummer belyser Færøerne som international aktør ud fra en systematisk ramme, der vægtlægger internationale såvel som nationale forhold. Det udvikler hermed en ny forståelsesramme for den færøske case, der ikke reducerer Færøerne til enkelte politiske kontroverser – som for eksempel en kontroversiel fiskeripolitik eller restriktive abortrettigheder – men som et land, der agerer og markerer sig udenrigspolitisk på flere niveauer og områder, systematisk såvel som mere ad hoc.

Temanummerets brede sammensætning kaster et helhedsorienteret blik på Færøerne og viser, at Færøerne er en atypisk case i den forstand, at landet udfordrer gængse forestillinger om små aktørers rolle i international politik.

Færøerne finder ikke blot, som forventet, ”ly” hos andre stater og indordner sig, men formår i stigende grad at forfølge egne interesser internationalt. Derfor kan Færøerne fortælle os noget nyt om små staters manøvre muligheder og om substatslige aktørers selvstændige interessevaretagelse og genveje til den internationale scene. Temanummeret identificerer mekanismer og betingelser, der er afgørende i denne sammenhæng.

Temanummeret påviser også det problematiske i generelle antagelser om sammenhængen mellem aktørers størrelse og indflydelse. Det færøske eksempel viser, at det kan variere alt efter hvilke faktorer, man kigger på. Færøerne er for eksempel en stor og betydningsfuld aktør, når det handler om fiskeriressourcer, men mindre betydningsfuld på andre områder. Netop denne asymmetri kan udnyttes strategisk og afhængigt af konteksten, hvor Færøerne som aktør kan fremstå som henholdsvis lille og uden betydning eller som en vigtig aktør med krav på indflydelse.

 Samlet set bidrager temanummeret til at udvikle begrebsapparater og analytiske redskaber til at forstå små aktørers ageren og betydning i internationale sammenhænge

Det er vores håb, at temanummeret lægger op til en informeret debat og øger interessen for Færøernes internationale rolle, samtidig med at det kaster lys over aspekter af betydning for Rigsfællesskabet som helhed. Vi ønsker at skabe nye indsigter, styrke opmærksomheden og gøre viden tilgængelige for flere.

God læselyst!

Referencer

- Ackrén, Maria (2019), “Diplomacy and Paradiplomacy in the North Atlantic and the Arctic – A Comparative Approach”, i Matthias Finger og Lassi Heininen, red., *The Global Arctic Handbook*, Cham: Springer International Publishing, pp. 235–49, https://doi.org/10.1007/978-3-319-919959_14.
- Adler-Nissen, Rebecca, Benjamin De Carvalho og Halvard Leira (2021), “Goods Substitution at High Latitude: Undermining Hegemony from below in the North Atlantic”, i Morten S. Andersen,
- Bertelsen, Rasmus Gjedssø og Jens Christian Svabo Justinussen (2020), “Færøernes internationale politik”, *Økonomi og politik*, 93(4): 37–48, <https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v93i4.123457>.
- Cooley, Alexander og Daniel H. Nexon, red., *Undermining American Hegemony: Goods Substitution in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 151–76.
- Gaini, Firouz (2019), “Jerusalem in the North Atlantic: The Land and State of Israel from a Faroese Perspective”, i Jonathan Adams og Cordelia Hess, red., *Antisemitism in the North: History and State of Research*, Berlin: De Gruyter.
- Hermansdóttir, Turið og Turið Nolsøe, red. (2024), *Abort – grundgevingar fyri rættinum at velja sjálv*, Tórshavn: Sprotin.
- Jacobsen, Marc, Ole Wæver og Ulrik Pram Gad, red. (2024), *Greenland in Arctic Security: (De)Securitization Dynamics under Climatic Thaw and Geopolitical Freeze*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Jákupsstovu, Beinta í og Jens Christian Svabo Justinussen (2021), “Grænser for færøsk paradiplomati?”, i Jon Rahbek-Clemmensen og Camilla Tenna Nørup Sørensen, red., *Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten*, København: Djøf Forlag, pp. 195–218.
- Larsen, Esben Salling (2020), “Færøernes militærgeografiske betydning for USA og NATO”, *Internasjonal politikk*, 78(3): 233–56, <https://doi.org/10.23865/intpol.v78.1807>.

- Ólavsdóttir, Joan, Jens Christian Svabo Justinussen og Beinta í Jákupsstovu (2011), “‘The New Kid on the Block’: Faroese Foreign Affairs - between Hierarchy and Network”, i Are Vegard Haug og Harald Baldersheim, red., *The Rise of the Networking Region: The Challenges of Regional Collaboration in a Globalized World*, London: Routledge, pp. 95–113.
- Olesen, Mikkel Runge, Flemming Splidsboel Hansen, Luke Patey, Steen Kjærgaard, Camilla Tenna Nørup Sørensen, Rasmus Leander Nielsen, Marc Jacobsen og Cecilie Felicia Stockholm Banke (2020), “Nye sikkerhedspolitiske dynamikker i Arktis”, *Dansk Institut for Internationale Studier*.
- Poulsen, Regin Winther, Jens Christian Svabo Justinussen, Rógvi Olavson, og Heini í Skorini, red. (2025), *Heimsins Nalvi: Føroyskur Uttanríkispolitikkur í Fjórðingssøld*, Tórshavn: Fróðskapur - Faroe University Press.
- Skorini, Heini í, Herit Albinus og Hans Andrias Sølvará (2022), “Færøerne mellem religiøs vækkelse og sekularisering: En nordisk undtagelse bliver til”, *Økonomi & Politik*, 95(1): 88-110, <https://doi.org/10.7146/okonomiogpolitik.v95i1.132361>.
- Van Kersbergen, Kees og Erla Leifsdóttir Lindberg (2015), “Political Contestation, Secularization, and Religious Supply: Why is Morality Policy so Restrictive in The Faroe Islands?”, *Politics and Religion*, 8(4): 772- 796, <https://doi.org/10.1017/S1755048315000619>.
- West, Hallbera (2021), “The Farose Sub-State Unit’s Response to Arctic Political Development”, i Lassi Heininen, Heather Exner-Pirot og Justin Barnes, red., *Arctic Yearbook 2021. Defining & Mapping the Arctic: Sovereignties, Policies & Perceptions*.
- West, Hallbera (2025), “The Danish Realm in the Arctic”, *Regional and Federal Studies*, 35(4): 589-608, <https://doi.org/10.1080/13597566.2024.2309928>.
- Østergaard, Eva Victoria Arpe, Mathilde Agerskov og Morten Muff Pedersen (2021), “Paradiplomatiske relationer i Rigsfællesskabet”, *Økonomi & Politik*, 94(1): 123–39, <https://doi.org/10.7146/okonomiogpolitik.v94i1.126073>.